

PERIÒDICH DESENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any II

Barcelona 30 de Juliol de 1881

Núm. 39

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 10, 20 y 30 de cada mes	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	ANY		SEMESTRE		
Espanya	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	DIRECTOR-PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNIO, 28 BARCELONA	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Païssos de l' Unió Postal	76 »	40 »	»	»		Filipinas, Mejich y Riu de la Plata	6 »	3'50 »
No 's servirà cap suscripció que no 's pagui per endavant						Y en los altres païssos, los preus d' Espanya y además lo franqueig		

SUMARI

TEXT. — CRÓNICA GENERAL, per Ramon E. Bassegoda. = NOSTRES GRABATS, per Eduart Tàmaro. = LA DESCONSOLADA. Novel·la de Benjamin Barbé. Traducció de Narcís Oller y Moragas. = DESPRÉS DE LA TEMPESTAT (poesia), per Francesch Ubach y Vinyeta. = NOVELLI, per Francesch Mathen. = LOS CONCERTS D' EUTERPE, per L. Mercader. = INFORME acerca de las cepas de los Estados Unidos, del Dr. Trémols, per Johan Montserrat y Archs. = NO ES PUBILLA (poesia), per Joaquim Cabot y Rovira. = CONGRÉS CATALÀ DE JURISCONSULTS (continuació), per S. Ribot. = LLIBRES REBUTS.

GRABATS. — D. PERE IV D' ARAGÓ, lo Cerimoniós. = L' ARMONIA. = L' ESTIU. = CAIXA DE NUVIA DEL SIGLE XVI.

CRÓNICA GENERAL

En aquestes cròniques deguem limitarnos á donar compte del moviment literari catalanista, molts números de la ILUSTRACIÓ apareixerian, per no dir tots, sense 'l present article que per malaventura de nostres lectors tenim encarregat. No deixarà de cridar l'atenció de més de quatre 'l considerar qu' en aquesta época, en que més actiu desenvolupament ha lograt la propaganda de nostras idees se vaja fent cada dia menos freqüent l'aparició d'obras catalanas, destinadas á acusar la vigorosa existència de nostre renaixement.

Induïtament que á primer cop de vista podria aixó constituir un símptoma de decadència, si aïslantnos en un determinat ordre d'idees, deixessem de considerar altrás circumstancies que rodejan al fenomen en qüestió; efectivament si 'l llibre se ha reduhit á sa mínima expressió, en cambi 'l periòdich y particularment lo diari, mirantho d'una manera relativa, testimonian una manera de ser robusta com may hauriam pogut esperar. No fa molt que comptavam ab dos diaris, una ilustració é infinitat de periòdichs setmanals que en lo respectiu círcol

DON PERE IV D' ARAGÓ, LO CERIMONIÓS

Co,ia d' una taula del sigle xv, que figurà en lo Coasistiri de Valencia

de sos lectors, trevallavan eficament pera nostra causa. ¡Quants partits polítics qu' envian al parlament una representació numerosa no poden dir altre tant!

Lo periodisme es sens dupte lo medi més poderós de propaganda pera 'ls nostres temps; pero en cambi, de quina manera més imperiosa reclama tots los instants y tots los moments de los que per ell treballan! ni las afeccions més puras y més llegendarias son respectadas per ell ja qu' exigeix constantment la més pasiva obediencia; ben clar en aixó 's revela son parentiu ab lo temps.

Res te donchs d' estrany qu' aquesta activitat febril que d' un quant temps á aquesta part s' ha despertat en lo periodisme catalanista haja sigut en perjudici del llibre, ja que aquest fou per molt temps l'únic medi de propaganda per nostras idees, y encara aixó quan hi havia qui 's decidís á publicar altre cosa que 'l consabut tomo de versos més ó menos recomanables y sobre 'ls obligats temas que privavan en la infantesa del catalanisme.

Per aquest motiu haurá despertat en alt grau l'interés dels catalanistas la noticia que donan los periòdichs d' estar pròxim á publicarse un poema de don Francesch Pelay Briz, que ja desde molt temps te fets ensaigs sobre aquest género de poesia, tals com una traducció del *Mireio*, d' en Mistral, y fins alguna composició original com la *Masia dels amors*. Lo treball á que 'ns referim porta lo titol de *La Orientada*, y en ell s' ha proposat son autor cantar la grandiosa epopeya d' aquella memorable expedició de catalans y aragonesos que ompli lo mon enter ab l' altíssim renom que sapigué conquistarse per sas heroicas gestas.

Per aquestes pocas noticias que avuy podém donar ja 's comprendrà tota l'importancia que pot arribar á

consequir l'obra del infatigable Mestre en Gay-Saber, puig que l'assumpto de la mateixa, constitueix per si sol un dels períodes més culminants de nostra història.

Si s'ha de concedir al poema tot lo valor qu'encara avuy se li hi concedeix per molts, és in-negable que la literatura catalana si no s'troba encara en aquella edat viril que fa produir obras verdaderament genials al menys te mol d'avansat en lo indicat camí; no son en curt número los poemes escrits en nostra llengua atesos los pochos anys que fa se va iniciar nostre renaixement, y algun com l'*Atlàntida*, te conquerida tanta anomenada que fins en l'extranger es objecte d'estudi y comentat de mil maneres.

Tot això no pot menys que contribuir a augmentar las desventajas del terreno en qu'ha de lluytar lo senyor Briz, constituïnt la comparació ab obras similars a la seva, una de las més difícils a sortejar tant per la importancia dels contrincants que poden oposar-selhi, com per lo exposat qu'es pera l'critich lo deixar-se portar de la passió en tal ó qual concepte. Per això no creyém qu'ha de decaure l'esperit del senyor Briz fentlo dessistir d'una empresa tan digne d'alabansa; com més sian las dificultats acumuladas més resalten lo mèrit del escriptor, y en últim resultat sempre constituirán circunstancias atenuants dignes de tenir-se en compte per la crítica imparcial.

**

Per últim sembla que l'govern s'ha preocupat de la qüestió de la emigració; per això ha sigut precis, trist es lo confessarho, que tinguessen lloch las tristíssimas ocurrencias de Saida, origen de mil contingencies diplomáticas que be podian produir un conflicte internacional.

Pero no hi ha que ferse ilusions; tot lo que en aquest assumpto ha produhit la iniciativa del govern se reduïx al nomenament d'una comissió composta com sempre de personas respectables, pero quals resultats, l'experiencia nos ho fa presumir, temem que no sian massa dignes de pendres en compte.

Las comissions, los projectes y ls concursos están de sobras desacreditats en nostra patria pera que logren fixar l'atenció de ningú. Es lo recurs habitual de qui tracta de no fer res de profit.

Baix tal impressió ja poden suposar nostres lectors quins resultats esperém de tant important comissió.

**

La manifestació proteccionista de Vich ha sigut coronada d'un éxit completíssim. No hi ha que dir quanta satisfacció sentim per aquesta noticia, altre dels datos que pot concórrer a corroborar la opinió unànime que professa Catalunya en la qüestió aranzelaria.

La manifestació tingué lloch a la vegada en lo teatre y en lo magnífich claustre de Sant Domingo, presidint en aquell lo distingit advocat senyor don Francisco Xavier Calderó y en Sant Domingo lo senyor Fábregas també acreditadíssim advocat de Vich. Las adhesions que s'reberen foren numerossíssimas tant per part de la premsa com de particulars que en lo terreno polítich defensen las mes oposadas opinions; iguals circunstancias se feya notar en los oradors que prengueren la paraula en aquest acte y que en San Domingo foren lo president de la reunió senyor Fábregas, lo secretari senyor Viver, lo senyor Sala, obrer, don Enrich Planas y Espalter, advocat y periodista, lo senyor Masferrer y Arquimbau, advocat y diputat provincial per Vich, lo senyor Vilar, obrer y don Eugeni J. Lara que resumí los discursos pronunciats. En lo teatre, que al igual que l'claustre de San Domingo, era ocupat per una numerosa y selectíssima concurrencia, parlaren lo president senyor Calderó, lo senyor Font y Manxarell que feu constar que las doctrinas del immortal Balmes estan de tot punt conformes ab lo sistema proteccionista; lo senyor Jara, que digué que ab tot y esser castellà era proteccionista, declaració qu'es precis agrahirlhi, desfent després los arguments libre-cambistas, que considera al proteccionisme com una causa d'emigració de las provincias de Llevant; lo senyor Bancells, obrer, lo senyor Estassen y don Teodor Baró encarregat de resumir lo debat. Los senyors don Jaume Collell, canonge de Vich y don Joseph de Fortades, president de la Comissió organitzadora no pogueren pendrer part en la manifestació per causas de salut.

Las manifestacions proteccionistas menudejan cada dia més. De la importancia que revesteixen ne responen cada dia molts districtes electorals que s'negan a admetrer candidats propostos per lo govern, per lo sol motiu de no professar ideas proteccionistas, resultat que per mes que l'pressumíssem, no pot menys qu'omplirnos de satisfacció.

**

Las obras del ferro-carril de Valls a Vilanova y Barcelona que tan han de influir en lo desarrollo de la riqueza del territori que recorre, está pròxim a sa terminació. Gracias a la galanteria de la Societat La Maqui-

nista Terrestre y Marítima, poguerem assistir no fa molts dias a la colocació del pont de gelosia sobre l'riu Llobregat y en lo terme del Prat, encarregat a dita societat per l'empresa del carril. Es una obra qu'honra al establiment d'ahont ha sortit, mediat en total 128 metres de longitud repartits en tres tramos de 45 metres lo del mitx y 38 los laterals.

La linea está ja del tot esplanada é igualment estarian ja completament colocats tots los rails a no ser per una disposició del general Pavia que retardá bastant una obra de tanta importancia.

Felicitém a La Maquinista Terrestre y Marítima, a la Societat del ferro-carril de Vilanova y al actiu gerent de la mateixa senyor don Francisco Gumá.

RAMON E. BASSEGODA.

NOSTRES GRABATS

DON PERE IV D' ARAGÓ, LO CERIMONIÓS

COPIA D'UNA TAULA DEL SIGLE XV, QUE FIGURÁ EN LO CONSISTORI DE VALENCIA

Comensá a regnar D. Pere IV d'Aragó y III de Catalunya, als 24 de Janer de 1335 a l'edat de 16 anys. Fora tan llarga la enumeració dels fets d'aquest rey que governá en la época més turbulenta y traballosa de la historia aragonesa, que no podém pas resumirla solament sinó remetrens a tots los historiadors que han detallat llargament sas conquistas, sas guerras de Nápoli, sas desavenencias ab D. Jaume de Mallorca y sas lluytas ab l'Unió aragonesa, la que destruí per complert, esquinçant sos privilegis ab sa daga, en quina ocasió se feu una ferida en la má y desde llavors se li doná lo sobrenom de lo *del Puñyalet*; y com a major proba de son colérich carácter, segons cantan alguns historiadors, feu fondre la campana que convocava als de l'Unió donant a beurer son metall a diferents jurats.

Lo mateix D. Pere escrigué la Crónica de son regnat, curiosa obra que corra avuy en mans de molts estudiosos llegidors, promulgá numerosas é importants Constitucions y zelós de que en tot hi hagués gran régimen y ordenació, escrigué també las ordenacions pera la conservació y arreglo de son Arxiu diplomátich (avuy lo de la Corona d'Aragó), las ordenacions de la «Cavalleria de Mossen Sent Jordi» y últimament las de la Casa Real, apostilladas de sa propia má, fixant en aquestas l'etiqueta, destínos y demés de la Cort, ab tot lo ceremonial de la Coronació dels Reys y Reynas de Aragó, lo que li ha valgut lo dictat de *Cerimoniós*.

Cultivá també la poesia y publicá especialment la famosa ordinació de las Córts de Perpinyá de 15 de Desembre de 1350 manant que de llavors en davant se computessen los anys desde la Nativitat y no desde la Encarnació, segons s'estilava.

Casá en primeras bodas ab D.ª Maria de Navarra, en segonas ab D.ª Leonor de Portugal, en terceras ab donya Leonor de Sicilia, de qui tingué los fills D. Joan y don Martí que li succehiren, y en quartas ab D.ª Sibília de Forciá, viuda de D. Artal de Foces.

Mori D. Pere IV en lo Real Palau de Barcelona als 5 de Janer de 1387, essent depositat en la Catedral y traslatat després al monastir de Poblet.

Després de la destrucció d'aquest cenobi, sas despulles se conservan en Tarragona ab las d'altres Reys de Aragó, esperant lo dia en que l'Ajuntament, que conserva també interessants fragments de sos panteons, erigisca segons estava acordat, lo panteó que en lo trascor de la Catedral seria simétrich ab lo are existent de D. Jaume I.

Lo retrato que reproduhim, copia d'altre de las notables taules del sigle xv que figuraren en lo Consistori de Valencia; te numerosos defectes de dibuix, segons s'observa en diverses figuras d'aquella época, mes ab tot sembla que pretén en la vivacitat de la mirada y en lo encrespament del cabell, donar una idea d'aquell rey emprendor y decidit, de qui també se te lo dato histórich de que era de curta estatura y molt atildat en lo vestir, segons demostra una antiga lámína de cert Codice de la Biblioteca de Paris.

L'ESTIU

QUADRO DE 'N VAYREDA, DIBUIX DEL MATEIX

Inútil seria encomiar aquí una vegada més l'indisputable ingeni de 'n Vayreda pera la pintura del paisatge; es prou coneguda sa peculiar aptitut y ve aquesta justificada ab lo quadro que avuy reproduhim, titolat *L'Estiu*, quadro que, ab son parió *L'Ivern*, figura en la galeria de D. Joaquim Prats y Roquer.

Exuberant de vida la vegetació, plena llum en l'atmosfera y excessiu cuydado en lo treball del primer terme, format per unas pantanosas ayguas plenas de

atapadas y flotants vegetacions; tal es lo conjunt de la hermosa composició y ab ella jugan perfectament las escasas figuras y la manada de bous que atravessa ditas ayguas.

L'ARMONÍA

Aquesta estatua, original de l'esculptor espanyol don Just Gandarias, no sols fou premiada sino que cridá poderosament l'atenció pública en l'Exposició universal de Paris de 1878.

De contextura elegant y fácil com l'inspiració, arrenca la nota diatónica del diapassó, y mentres duran las vibracions de la batuta, s'hi adhereixen algunas papallonas ensisadas per lo singular atractiu de l'armonia; assumpto desenvolupat ja en altra forma pera demostrar los encants de la música fins sobre las feras, per reputats pintors de l'antiguetat.

En aquesta estatua, ab gran sobrietat, se tracta aquest tema d'una manera més subjectiva; essent al mateix temps lo geni de l'armonia, productor y contemplador de la excelencia musical ó armónica; y per lo tant justificada sa actitud, sa juvenesa, l'expressió de son rostre y la falta absoluta de vestimenta, atribut també de la veritat científica pura; no pot ferse objecció de cap mena a l'inspirada estatua en lo terreno artistich, y tampoch es possible ferli en lo moral, perque la immoralitat no resideix en la manifestació de la forma humana ab més ó menos envoltoris, sino en las actituds, en la presentació de dita forma fora de las lleys de la moral ó de la naturalesa, pera produir actes ó ideas de igual especie.

L'estatua que reproduhim, precedida per tantas altres, preuhat ornament dels museus antichs y moderns de Roma, Madrid, etc.; no está en aquest cas, puig eleva l'esperit a l'ideal de l'inspiració musical, als sutilíssims encants de la sola vibració cadenciosa, l'armonia, base primera y cardinal de l'art més elevat y espiritual, la música.

CAIXA DE NUVIA DEL SIGLE XVI

EXISTENT EN MONISTROL

La curiosa caixa de núvia que reproduhim es altre dels molts selectes exemplars d'aquesta classe, que tan abundaren en nostras antigas casas payrals y que habent format part generalment d'un escullit regalo de boda, seguian formantla del demés moviliari de la casa compost de caixas, arcas, banchs y altres mobles que armonisaven ab las formas dominant en aquellas épocas.

Ja en article peculiar parlarem en lo número 21 de LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA de las diferents classes de caixas y arquetas més en boga, y tenint aquí per reproduhit lo que diguerem respecte a las classes y antiguetat de semblants mobles, será possible sentar ab tota precisió que la caixa que ara reproduhim pertany a la classe dels *caixonis*, italians, essent obra indubitable del sigle xvi y destinada, com queda dit, pera regalo de boda.

Tota ella, tant en sas portas com en sa copiosa caxoneria, está profusament esculpida, tenint las labors del compartiment entre las portellas visible sello y reminiscencias marcadas del sigle xv, algun vestigi ja decadent en las orlas de las ditas portellas y marcada tendencia al libre estil del sigle xvi los florons dels compartiments centrals. Las referidas prolixas y delicadas labors esculptóricas se troban ricament policromadas y dauradas y en l'interior de la tapa se troba pintada sobre taula, imitant l'estil dominant del sigle xv, l'escena de l'Anunciació, que era lo que comunment se pintaba en aquestas caixas.

En conjunt, donchs, aquesta caixa que s'troba conservada esmeradament en la casa de D. Francisco Plá, conegut propietari de Monistrol de Montserrat, es una de las més ricas en son género que s'conserva en Catalunya, elegant per sa forma y digne de particular estimació tant per lo correcte de l'esmentada pintura, com per lo delicat de sas labors esculptóricas.

EDUART TÁMARO.

LA DESCONSOLADA

NOVELA DE BENJAMIN BARBÉ

(Traducció de Narcís Oller y Moragas)

CAPÍTOL PRIMER

*Percussit quoque Dominus parvulum quem pepererat
uxor Uriæ David, et desperatus est.*

(LOS REYS.)

I

Yl Senyor enmalaltí al fill, y Davit se desconortava. Pregá al Senyor pe l'fill; dejuná y s'retirá a la soletat y restá ajagut a terra, implorant la misericordia del Senyor.

Sos parents anaren a trobarlo y li demanaren ab grans-

prechs que s'aixequés de terra; mes ell s'hi negà y no menjà més ab ells.

Al setè jorn lo fill morí y 'ls servidors de Davit no gosavan á dirli qu' havia mort; car entre ells se deyan: «Quan son fill vivia encara y nosaltres li pregavam, ja no volia atendre 'ns; quant més no 's desconortará, donchs, si li dihem qu' es mort!»

Davit, vejent que 'ls seus servidors parlavan baixet ells ab ells, coneguè que son fill era mort y preguntant-loshi, ells respongueren qu' era mort.

Tot seguit s'aixecà de terra, se'n anà al bany, se untà y perfumà, y mudat de roba entrà en la casa del Senyor y l' adorà ab sumissió complerta.

S' entornà desseguida á casa, demanà aliment y menjá. Y digué als que s' en meravellavan:

«He dejunat y plorat pe 'l noy mentres ha viscut, porque jo deya: ¿Quí sab si 'l Senyor me 'l guarirà y li servará la vida? Mes ara qu' es mort, perquè dejunar? Per ventura puch ressucitarlo? Jo aniré á trobarlo, que lo qu' es ell no tornarà pas més.»

II

Jo he fet com lo rey Davit. Vaig plorar pera que me 'l guarís y li servés la vida; mes al setè jorn mon fill morí.

Llavors entrí en la casa del Senyor y vaig adorarlo ab completa sumissió!

Ja no ploro més al fill, porque ja no puch ressucitarlo. Qui anirà á trobarlo soch jo; que 'l qu' es ell, no tornarà pas més pera son pare.

III

Com Davit, pe 'ls meus pecats, he merescut que 'l Senyor me matés lo fill y se me 'l emportés.

Mes, sa mare?

Qué havia fet contra 'l Senyor pera que 'l Senyor la castigés ab un dolor de tan greu inconsolable? Jo me 'l havia enduda á casa, joveneta, pura, ignoscenta, sense que somniés com d' altrás ab manyagarias y besos de son jove espós; somniant sí nit y dia ab las manyagarias y besos d' infants com Jesusets.

Y lo Senyor va satisfèr sa esperansa y sos desitjos de joveneta, donantli cinch fillets y fent que tots cinch pogués criarlos vint mesos ab sa propia llet, gaudint ensempe de tendresas y goigs incomparables.

Dia y nit los vetllava en lo bressol, com en son niu vetlla l' aucella 'ls seu petits. Mes, qué dich, en lo bressol! De son llit ne feu ella lo bressol de sos fillets, pera procurárloshi á la nit la calor maternal y l' abundó de sa llet. Tant com d' altrás estiman los plaers del món, estimava ella los debers de mare y d' esposa.

Y no obstant, Deu li ha mort son fill, son petit fillet, lo més xamós, lo més dolç, lo qu' estimava més, lo qui tenia sempre penjat al pit.

Quan lo nen patia, ella s' ajenollá, dejuná, pregá, va fer extraordinarias prometensas d' amor y devoció pera que Deu li conservés lo fillet y no l' arranqués de sa tendresa.

Mes al setè jorn, lo nen morí!

Ella encara dejuna, encara plora; nó pera que 'l Senyor li torne 'l nen, son fillet, sinó pera que 's digne endúrsela vers á ell, ja qu' ell no tornarà més per' ella!

IV

Y encara 'n tenim quatre, quatre fills hermosos; duas noyas xamosas y dos noys aixerits.

La gran se diu Maria com sa mare y la mare de Jesús. En son rostre de tretze anys hi lluhèn ja tots los encants de la dona, units ab las gracias de la poncelleta y la puresa de 'ls primers anys.

L' Enriqueta, la segona, menys bella, té encara més atractiu, més encants; en lloch d' hermosura té gracia; la gracia, bellesa de l' ánima que lluheix á través del cos. Al primer cop d' ull no 's fa estimar tan com sa germana; com més se la veu, més se fa estimar.

Gontran y Raul son los dos noys. Deliran pe 'l camp, pe 'ls caballs, los gossos, los timbals y las trompetas. No 'hi há dupte que per llur forsa, inteligencia y ardidesa prometen gloria y honor á la patria y á nostra vellesa amor y consol. Si 'n son de bons y d' hermosos!

Prou ventura pera fer la felicitat á duas familias, y no obstant nostres ulls sempre están plens de llágrimas!

Jo ploro porque Deu me conserve 'ls quatre fills que 'ns restan; la mare plora porque Deu se li emportá 'l nen, lo seu fillet estimat y porque ja may més tornarà per ella!

V

Cada jorn provo d' aconortarla; mes, com Raquel, no vol ella aconsolarse. No vol més qu' una cosa, anarse 'n ab son nen, ab son fillet, ja qu' ell no ha de tornar més.

Y sas llágrimas y sos plants me recordan las gracias del nen, sos sufriments y sa mort, que jo voldria oblidar pera no patir més.

Cada jorn, corrent pe 'ls meus afers, ho repasso tot

en la memoria. Mon esprit s' omplena de tristor, lo cor se m' esberla y ploro com una fembra, com un noy; ploro com lo rey Davit, á mon fill, mon fillet que may més tornarà á véurens.

VI

Recorts estranys remouhen mon cor. Vull escriure 'ls pera que 'ls meus fills, si viuhèn, hi aprengan á conèixer los sofriments de la vida, los torments del cor y la santa resignació.

No soch escriptor; mes bastará la senzilla narració de las probas á que Deu va sotmetre 'ns per medi de nostre fillet que, de tan estranyas y terribles, vos farán l' efecte d' una obra mestra d' art; puig que son obra del artista etern, d' aquell que las fa admirables totes.

(Seguirá)

DESPRÉS DE LA TEMPESTAT

Passa lá tempestat, rugeix llunyana l' última veu del tró, y als cors torna la pau, de la campana que toca á temps, lo só.

Aire frescal devalla de la serra, las boyras empenyent, de nova pompa 's revesteix la terra, de llum lo firmament.

Y de la pluja las derrereras gotas pels arbres van lliscant, de nou las flors badan sos calzers, totes de grat perfum bessant.

Y tot somriu de goig y d' alegría, y tot sembla més bell... mes no per un aucell que ara venia cantant, ¡pobret aucell!

Esvahí 'l llamp lo centenari roure del qu' ell penja lo niu, y ara de sas brancas no 's sab moure, solet y anyoradiu.

Son cant torna 's sospir, desficiós gira lo cap d' assi d' allá, y entre 'l fanguetx la borra del niu mira que als fills abrigallá.

Mes ells, hont son, hont son que no acudeixen al reclam de sa veu y trist y sol morir de pena 'l deixen del roure aquell al peu!

¡Oh tu xórrrech brunzent que 't precipitas al torrent mujidor t' endugueres potser las aus petites, los trossos del seu cor!

¡Has vist voltada d' ells partir la mare, fugint del temporal, podent per sort ser molt aprop encara, s' han remontat molt alt!

Avall, sempre en avall, roda escumosa l' aygua cap al torrent, arrastrant en son doll tot lo que posa l' atzar en sa corrent.

Y el cant de l' aucellet sembla que diga: hont son tinch de sabé; tota la forsa que 'l meu pit abriga cridantlos gataré.

Valls y montanyas sentirán mas queixas, recorreré l' espay, ni 'ls xiscles de las áligas mateixas han d' infundirme esglay.

Y si 'm fuig de reveurels l' espransa viuré de son recort, que qui be anyora de cantar no 's cansa sos fills y son amor.

.....

Passá la tempestat, rugeix llunyana l' última veu del tró, y als cors torna la pau, de la campana que toca á temps, lo só.

F. UBACH Y VINYETA.

NOVELLI

I

DESDE fa alguns dies está cridant l' atenció dels concurrents al teatre de Novetats un quadro de fotografies que hi ha exhibit lo Sr. Audouard. Que les fotografies son bones no cal dirho, sabent la casa d' hont han sortit; y no obstant, no es la bondat del treball lo que atura á la gent, sinó qu' aquella colecció de retratos representa altres tants tipos (los més notables y variats) qu' ha portat á l' escena un actor notabilíssim, estimat del nostre públich, com de tots los qui 'l conexen, n' Ermete Novelli.

L' endemá d' haver arribat á Barcelona aquest artista, vejé per casualitat la serie de tipos qu' ha fet en nostre teatre catalá 'l nostre Fontova, descubrint en les fotografies un actor de debó qu' ha volgut conèixer personalmente. *Anch'io!* debía pensar en Novelli; y filla de la colecció Fontova es la seva, verament digne d' un actor de primera fila, variada á més no poder, y qu' abraça tots els tons, desde 'l cómic més cómic fins al dramátich més pujat, y tots los colors, desde 'l repugnant perdulari del *Rabagás* fins al aristocrátich alemany d' *Il ridicolo*. Aquesta colecció basta ella sola pera fer conèixer, als qui no l' hajan vist en escena, tot lo valor de l' artista italiá; axi com la colecció deguda al Sr. Novas mostra la válua del actor Fontova.

La caracterisació que dona als personatjes es tan atinada, qu' al sortir d' entre bastidors, un diu: — Ah, ja 'l conech. — No sembla sinó que 'ls seus tipos los haguém trovat pel carrer avans de véurels al teatre; tanta es la justesa que 'ls hi dona fins en los més petits detalls. Quan ell s' encarrega d' un paper, comensa per estudiar tota l' obra á que pertany, després estudia 'l paper detingudament, y per últim les paraules en lo llibre y 'l personatge en la societat. En un passetx, en un café, en un club, en una reunió, allá hont se li presenta ó allá hont sab que 'l pot trovar, allá busca ell lo seu home, l' observa, se 'l fa seu, y 'ns lo traslada després á l' escena ab aqueixa veritat eczèmta d' eczageracions qu' arrenca 'ls aplausos més entusiastes de quants lo veuhèn, aplausos que no li han faltat ni una sola nit, ni li faltarán vaja hont vaja, porque lo qu' ell fa en tots los paissos s' enten.

I Fouchambold, I vecchi celibi, Frou-frou, Il piccolo Haydn, I nostri bimbi, Michele Perrin, Il romanzo d' un giovane povero, Il ridicolo, Una partita á scachi, Rabagas, Leoni e volpi, Il nommo y molts altres, son titols que 'ns recordarán sempre á en Novelli per les verdaeres creacions que hi ha fet en cada una d' aquelles obres. Los tipos del bon-Jan dominat per la dona, del conco vell y carregat de plepes, del pare descuydat y cap-vert, del vell mestre buscant un final pera la seva ópera, del yanke fet á la bona de Deu, del pobre capellá convertit en espia sense saberho, del vell carregat de remordiments que 'l matan, del aristócrata alemany, del anciá cavaller del segle catorze, del estrefet y envejós demagogo, del jesuíta astut y dominant, del jayet de montanya, y molts més que seria llarch de dir, tenen en aqueix actor un intérprete tan fidel qu' apenes se compren com ha tingut temps d' estudiarlos en tota sa diversitat un artista qu' á hores d' ara no té més que vint y nou anys. Però ja ho hem dit tot, dihent qu' es un artista; y artista de debó y molt més encara de lo que sembla. Perqué á en Novelli se l' ha de veure per un altre cantó que 'l públich no li ha vist; y 'es una llástima que no puga fer apreciar aqueixa altra fase del seu talent, qu' á bon segur li hauria conquistat, si nó més simpatia, més estima encara del seu valer artístich.

II

Per regla general, lo conèixer d' aprop als artistes que més aplaudim, equival á estimarlos ménos; però ab en Novelli no es axis, sinó que, molt al contrari, acostarshi es véurel millor y estimarlo més. Los qu' hem tingut lo gust de passar algunes hores ab ell y hem pogut abusar de la seva amabilitat, hem conegut un altr' home tot diferent del actor. Ell no ha passat la vida estudiant solament la societat pera retratarla sobre l' escena, sinó que, aprofitant aquelles hores que sa precisa ocupació li dexava lliures, ha volgut conèixer les principals literatures y sobre tot la de sa patria, y fent son idól de l' obra colossal del Dante, l' ha estudiada en conjunt y en ses més petites parts, y empapat de sos versos é inspirat en lo foch del poeta florentí, s' ha convertit en apóstol d' aquella *Divina Commedia* que recita com ell sol y més encara per delectació propia que per lluhiment d' un mérit verdaderament superior.

Véurel y sentirlo, com l' hem vist y sentit nosaltres, entre quatre amichs, recitant aquell cant trentatresé, en que 'l comte Ugolino conta al poeta la seva mort, es una cosa verament dantesca. Aquella testa de condemnat rosegant, *come 'l pan per famme si manduca*, la closca escabellada de l' arquebisbe, ens arribava á esparverar; aquells fills oferint la propia cafn á la fam del

L'ARMONIA

ESCULTURA DE JUST GANDARIAS, PREMIADA EN LA EXPOSICIÓ UNIVERSAL DE PARIS DE 1878

L' E S T I U
QUADRO DE JOAQUIM VAYREDA; DIBUIX DEL MATEIX — PROPIETAT DE D. JOAQUIM PRATS Y ROQUER

pare, les escenes de mort dins de la torre, quan lo comte desditxat crida per tres dies a sos fills, cadavres al seu voltant, fins qu' al últim *pü che il dolor, poté il digiuno...* tot axó 'ns posá la pell de gallina quan nó 'ls cabells de punta. Cada vers, cada frase, tenian en llabris d' en Novelli un accent esprés; aquella recitació per si sola era tot un art. May com en aquell moment hem saborejat l' immortal llibre, ni may hem tingut tanta admiració pera 'l poeta de l' infern. Escoltar á en Novelli quan recitava aquell cant, era apendre la *Divina Commedia*; mirarlo, era véurela esculpida per Miquel Angel.

Lo que va creixer en Novelli per nosaltres després d' aquella recitació, es fácil endevinarho. Era una transformació massa grossa pera no dexarnos sorpresos y admirats. Axis li diguerem, y lo que sentim es que no tinga tothom ocasió de tornarli á dir.

Creiem cumplir un deber senyalant als nostres lectors aqueix nou cantó artístich del actor italiá que no 'ns cansem d' aplaudir, demostrantli que sabem apreciar en tot lo que val lo seu talent escepcional, com sabem agrahir la galanteria y l' amabilitat ab que 'ns l' ha fet conèixer.

Per axó, desde les columnes de LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA li enviem la més entusiasta felicitació, mentres esperem lo dia en que puguem aplaudirli com á públich lo qu' hem tingut la ventatja d' aplaudirli com á amichs.

F. MATHEU.

LOS CONCERTS D' EUTERPE

POCAS vegadas, ben pocas, haurá reunit la societat coral *Euterpe* una concurrència tan numerosa com la que reüní 'l dilluns passat, festa de Sant Jaume, en lo teatre del Tivoli, ab motiu de donarse un dels concerts matinals de la present temporada; no s' havia vist ab gayre freqüència que mitja hora avans de l' anunciada pera lo concert estés lo local ple de gom á gom fins al punt de que 'ls espectadors se trovesen materialment, com se sol dir, lo mateix que las arengadas al barril; no hi ha més que considerar que en un dels petits palcos del voltant de la sala nos hi habíam reunit divuyt personas, posadas ab tota la comoditat que nostres lectors han de suposar.

Aquella extraordinaria concurrència, convocada allí per las novetats que 'ls cartells prometian, aplaudí ab entusiasme totes las pessas del programa, qu' era escullit com pocas altrás vegadas, y demaná la repetició d' algunas d' ellas ab verdadera insistència. Figuravan en dit programa, á més d' altres notables obras, la sinfonia *Nuvolada d' estiu*, del mestre Martinez, y 'l coro *La festa major*, de 'n Laporta, abduas pessas premiadas en los certámens celebrats per la societat *Euterpe*, una elegia á Clavé del mestre Obiols, una sinfonia de 'n Ribera (Joseph) sobre motius populars catalans (no la premiada ni tampoch la mellor d' aquest autor), la gran marxa del *Tanhäuser* y una cantata nova *Avant*, del mestre Rodoreda, que 's pot ben dir que fou l' ánima d' aquella festa musical.

La nova obra del aplaudit mestre y director dels concerts d' *Euterpe* es de las que 's recomanan per ben pensadas y ben desarrolladas; en ella hi ha bona cosa de motius tan inspirats com originals, fentse notar los uns pe 'l sentiment y per la grandiositat los altres; entre aquets darrers es digne de citarse 'l final, un dels trossos mellors de l' obra segons lo nostre pobre criteri; com á treball d' armonia y d' orquestació la cantata *Avant* pot figurar ben dignament al costat de las mellors composicions del mestre Rodoreda, y aixó es lo més complert elogi que sabem ferne 'ls qui per sas anteriors composicions tenim baix aquest concepte una idea molt ventajosa del talent del autor.

La execució de la nova cantata fou interrompuda varias vegadas pels aplausos del públich, que demaná ab viva insistència la repetició; hi van pendre part las distingidas senyoretas Musté y Llorens, lo baix senyor Saprisa, un coro de senyoras, lo d' *Euterpe* y una numerosa orquesta dirigida pel senyor Ribera; las senyoretas Musté y Llorens cantaren la seva part ab lo gust y l' acert que en altres ocasions las hi havem reconegut, essent obsequiadas, al terminar l' obra, ab numerosos rams de flors y ab una branca de llorer, de plata, ab la corresponent dedicatoria, present de la societat coral d' *Euterpe*; igual obsequi merescué de sos antichs companys lo senyor Saprisa, que durant molt temps formá part de la reputada societat coral.

Ressenyada en aquestas pocas paraulas la solemnitat artística que 'ns ha posat la ploma á la má, no volém donar per acabat aquest article sens apuntar algunas ideas que 'ns ballavan pel cap feya molt temps y que 'ns ha dut novament á la memoria l' éxit del darrer concert.

La societat coral d' *Euterpe*, y son ilustrat director molt principalment, haurán pogut convéncerse una vegada més de las circumstancias que han de tenirse en compte avuy per avuy si 's vol mantenir l' afició del nostre públich á concorre als concerts que ve donant aquella de molts anys ensá. Fins ara s' ha arreglat lo programa gayre be exclusivament ab pessas del repertori que deixá 'l malaguanyat fundador de la societat, y sens por d' equivocarnos podém assegurar que cada dia 's va fent més difícil lo seguir per tal via; las obras de 'n Clavé no poden ara ja sostenir los concerts de *Euterpe* y com més abús se fassa d' ellas més depressa ha de morir la institució, perque no hi ha manera de evitar que 'l públich se mire ab indiferència la repetició per centésima vegada d' unas obras que ja de temps té quasi apresas de memoria; las pessas de 'n Clavé deurian, á nostre entendre, tenir participació en lo programa de tots los concerts d' *Euterpe*, per las rahons que á tothom se li occorren y qu' es inútil repetir aquí; pero de cap manera podém aplaudir que ellas solas formen la major part dels concerts, perque essent fins ara prou sentidas, com ja habém dit, demá ho serán massa y al cap de poch haurán perdut tot l' atractiu y lo públich no acudirá més als concerts d' *Euterpe*. Seguint lo camí oposat, es á dir, combinant lo programa per l' estil del darrer, oferint obras de diferents autors, presentantne sovint alguna de nova, introduhint en la organizació dels concerts algunas modificacions, com s' ha fet en lo del dilluns passat, no cal dubtar que la afició del públich á assistirhi per compte de mimvar aniria augmentant; que 's veja 'l resultat del últim concert, si no es eloqüent aquest dato, ni may.

Per més que poch autorisats nos creyém pera donar consells, lo desitx que tenim de veure prosperar una institució pera nosaltres molt simpática nos ha mogut á apuntar aquestas observacions, esperant que en ellas hi fixe sa atenció la societat *Euterpe* en la seguritat de que las ha dictadas lo més bon intent.

L. MERCADER.

INFORME

ACERCA DE LAS CEPAS DE LOS ESTADOS-UNIDOS DE AMÉRICA PRESENTADO Á LA EXCMA. DIPUTACION PROVINCIAL DE BARCELONA, POR EL DOCTOR DON FEDERICO TREMOLS Y BORRELL.—BARCELONA TIPOGRAFIA DE LA CASA PROVINCIAL DE CARIDAD.—1881.

De tornada d' una llarga y fatigosa expedició als Estats Units d' América, lo doctor Trémols, catedràtich de la Facultad de Farmácia en aquesta Universitat literaria, ha redactat y enviat á la Diputació Provincial de Barcelona una extensa, rahanada y excelent Memoria, describint los resultats práctichs que 's dedueixen de sa científica anada á través d' aquelles contradés, per encàrrech de dita Corporació y al objecte d' estudiar los ceps y parres que millor resisteixen la acció destructora de la filoxera de la vinya.

Impresa dita Memoria forma un volum de 185 páginas en quart major, precedit de un favorable dictámen del Ilm. Sr. Comissari Régi d' Agricultura, Dr. D. Antoni C. Costa.

L' autor comensa fent una ressenya de son viatge en l' América del Nord, indicant los estats y vilas que durant ell atravessá, y fa notar lo mal éxit que en aquella nova terra de promissió ha tingut lo cultiu del cep europeu, prenent ocasió aquí d' explicar l' historia y fisiología del funest animal que tant espanta als viticultors del antich mon. Lo capítol tres, va consagrat á la clasificació y descripció de las especies y varietats que ofereixen major interés baix lo punt de vista dels recursos que 'ns poden prestar per á repoblar las vinyes de nostre país. En aquest capítol se deixa veure bel' ull práctic del botánich distingit, agrupant las varietats en torn de l' especie mare, y describintles en poquisimes ratllas d' un modo magistral. Quatre son les que ell admet com á cultivades en los Estats Units, 1.ª *VITIS RIPARIA* Mix. oferint les varietats de *Clinton, Taylor y Elvira*. 2.ª *VITIS ÆSTIVALIS* Mix. quals varietats van indicades ab los noms de *Cunningham, Herbemont, Norton's Virginia, Cynthia, Rulaner, y Hermann*. La 3.ª *VITIS LABRUSCA* Lin. compren les varietats *Concord, Catawba, Hartford-prolific, y Martha*. Y la 4.ª *VITIS VULPINA*.

L' exámen de quins son los ceps que més convenen á la repoblació de nostres vinyes, problema intrincat y difícilment soluble, constituheix l' objecte del capítol quart. Aquí, ab criteri mesurat y ab recel, que 'l autor funda en l' escarment sobre cap agé, es digne de ser notat com garbella los judicis contradictoris. com examina qualitat de resistencia de les diverses especies y com sab deduhir relativament á tant important assumpte, l' ensenyansa que convé, per á determinar una acertada elecció y no fracassar després d' haver invertit en simples probatures una quantitat que valdria més aprofitar per distints objectes. De aquí que examine la

resistencia que 'ls ceps americans presentan contra la filoxera, venint á parar recomenat la varietat *Elvira*, de la secció *Riparia*, totes les de la secció *æstivalis*, la *Concord* y la *Martha* de la forma *Labrusca*, y per fi *Vitis candicans* que la posa en segon lloch ocupant lo primer la *Vitis vulpina* que no es atacada en cap forma ni manera.

No descuida tampoch l' autor del informe que 'ns ocupa, l' enumeració de malures que prenen peu en la planta de la vinya y fins se para en estudiar los enemics dels ampelólags que ell anomena ampelófils, cosa que ofereix ver interés.

Per acabar, puig la cosa se fa llarga, farem notar que 'l llibre que 'ns ocupa, y que recomanem á nostres viticultors es la proba més patent de l' aptitud y ciencia, ja abans probades del Dr. Trémols, honra de nostra pátria catalana, y del zel que la Corporació Provincial manifesta viu y solicit en pró del interés dels seus administrats, que be fan de confiarlos. Procuren tots los que desitjarán trobar indicacions práctichs en un llibre, ferse ab aquest Informe, y no dubten que 'n traurán profit y ensenyansa de bona lley.

JOHAN MONTSERRAT Y ARCHS.

¡NO ES PUBILLA!

En una masia antiga,
voltada d' albas y oms,
hi ha una doncella xamosa
qu' es bonica com un sol.
La pobreta, no es pubilla!
putx te hereu lo mas Colom,
mes de joyas no n' hi faltan
que tot ella es un tresor;
ab lo cabell de sas trenas
se 's farian brodats d' or,
y ab sas dents perletas blanques
un collaret de dos vols.

Demá s' en baixa á la vila
per veure 'l mercat de flors,
¡qué floretas compraria,
si fos pubilla la Sió!
mes per xó no ha d' anyorarlas
que tot ella n' es un pom
de clavells, lliris y rosas,
y violetas d' olor.
Los fadrins, tot just la vehuen
la voltan com papellons,
perque du mel en sos llavis,
y l' esperança en lo cor.

Al tornar á la masia
un fadri festejador
demana á la donselleta
las primicias de l' amor,
lo seu cor prou aleteja
mes no gosa á pendre 'l vol.
Las paraulas son floridas,
las amorosas rahons
fan esclatá á la donzella
un sí ben sortit del cor.
¡Veyeu, ara ja es pubilla
del amor, lo millor dot!

JOAQUIM CABOT Y ROVIRA

24 Octubre 1880

CONGRÉS CATALÁ DE JURISCONSULTS

(Continuació)

SESSIÓ SETZENA. Comensá á dos quarts de cinch de la tarde del dia 28 de Janer últim baix la presidencia del Exm. Sr. D. Melcior Ferrer. Llegida pel secretari Sr. Borrell y aprobada l' acta de la sessió anterior, se doná compte de una comunicació de D. Joan Batista Orriols, dimittint son càrrech de vice-president quart del Congrés, per rahons de delicadesa.

Entrantse á l' ordre del dia se llegiren dos esmenas que tenia presentadas la minoria, pero com á causa de la ausencia d' aquesta no hi hagué qui las apoyés, no foren presas en consideració.

Acte seguit se llegí la conclusió 1.ª de la proposició de fondo que diu: «Que la codificació que 's projecta no es possible en lo terreno jurídic, y que portada á cap en los termes en que la proposa 'l R. D. de 2 de Febrer (1880) seria perjudicial als ligitims interessos del principat de Catalunya;» y sens discussió va esser aprobada per unanimitat.

Se llegí la conclusió 2.ª per la que se afirma: «Que la lley de l'legislació civil vigent á Catalunya considerada en son conjunt es necessaria al antich Principat, y per consegüent deu conservarse.»

Lo Sr. Almirall (D. Valentí), habent demanat la pa-

raula pera apoyar-la, feu observar; que ella y l' anterior constituïan los dos articles capitals de la proposició de fondo, essent negatiu ó siga contrari á la codificació que 's projecta lo primer, y afirmatiu lo segon del nostre dret catalá. Manifesta doldres de que en aquell moment no 's trovés allí present la minoria pera saber lo que faria al votarse dita conclusió 2.ª, atés á que si votava en contra desmentiria aquella solemne frase de «Deu salvi al dret catalá» ab que 's despedí y si votava en pró, posaria de manifest que tota la seva oposició era infundada é improcedent, veientse per lo tant lligada pel dilema de mostrarse renyida ab la lògica ó ab lo dret de nostra terra.

Recordant que en la sessió anterior havia comparat lo dret catalá ab una d' aquelles estàtuas gregas, que 's trovan entre runas, tal vegada trencadas é indefectiblement cubertas per la pols dels temps, de manera que de sobte no pot apreciarse tota sa bellesa; digué que tractava de demostrar que dessota la capa de pols ab que 'ls temps han rodejat també nostre dret, s' hi troba una forma admirable; pero que avans debia manifestar, com aclaració, que al dir en l' esmentada sessió última, que avuy sols se conceixia 'l dret catalá en sa part casuística, pero no en sos fonaments filosòfichs, volgué referirse á lo que generalment succeheix, pero no desconèixer que hi ha alguns y fins molts que coneixen á fondo nostre dret, es dir, que volgué afirmar, com afirmava, que avuy per avuy, no tenim escola jurídica catalana; fet que explicá per la pérdua de nostras llibertats públicas, en ocasió en que pel moviment filosòfich de l' época havia de pendrer gran vol la verdadera escola catalana que existia en los sigles XVI y XVII, y per la supressió de las universitats catalanas, foses en la de Cervera, que va naixer no pera fomentar l' estudi del dret catalá sino pera premiar á la ciutat fidel á Felip V. En corroboració de son assert observá, que desde allavoras fins al renaixament contemporani sols per excepció apareix algun juriconsult, habent sigut tots los que més han figurat, romanistas de l' antiga escola y casuistas del dret catalá, y que encara actualment los juriconsults catalans que 's dihen reformistas ho son ab tendencias castellanias, de lo que ne tenim una prova en las reformas que per la major part se proposan en l' enfeutis catalá, las que encaminadas á disminuir los drets del senyor directe, especialment lo lluhisme y á abolir las senyorias mitjanes, son innovacions, que no están inspiradas en l' esperit catalá, segons afirmá l' orador, exposant las rahons en que 's fundava.

Passant ja á la demostració de la seva tésis, digué; que 'l dret catalá es bó y hermós, es dir, que te verdadera bellesa y grans condicions intrínsecas.

La tradició llegendaria y la historia son adornos que donan, segons l' orador, bellesa plástica al dret catalá. La tradició llegendaria, perque desde l' explicació del escut de Catalunya, quals barras creu estampadas ab la sang d' un dels comtes de Barcelona, fins á la llegendia espléndida de la confirmació del *Recognoverant proceres*, poden trobarse en los nostres anals, llegendas de tota mena, exhuberants á qual més de poesia. L' historia, perque la base de nostras lleys son los *Usatjes y las Constituciones y demás actes* de las Corts catalanas, en las que desde molt antich hi estaban representats los tres brassos. Lo dret catalá no es una caritat de reys, com la major part dels drets forals de l' Edat Mitjana, sino que es fill de la legalitat, del progrés y del estat de civilisació en que vivia ja allavoras Catalunya, y no sols corria ab lo sigle, sino que s' avansava al sigle, puig que si 'ls *Usatjes* foren lo primer Códich del Occident, las diversas compilacions de nostras lleys demostren l' esperit práctic y civilisat dels catalans de altrás épocas; essent de notar que l' última fou feta á principis del sigle passat en virtut d' acort de las Corts de Barcelona del any 1702. «Vegin aixó (digué) los que 'ns acusan d' oposarnos á una codificació que 'ns mataria y confessin que si no hagués quedat petrificat lo nostre dret, no podriam veninros á imposar codificacions ni compilacions, sino que haurian de demanarnos per gracia, que 'ls deixessim imitar lo nostre exemple.»

Senyalá com á principals condicions intrínsecas del dret catalá las següents: 1.ª *la de estar basat en lo principi de llibertat*; punt ja tractat per altres oradors y sobre l' qual feu observar lo Sr. Almirall, que la situació jurídica de Catalunya, més que en disposicions de lleys obligatorias, se funda en lo que podriam anomenar costums legals, que son las que 'ns donan fesomia propia y característica. 2.ª *sa elasticitat*, ó siga, *la facilitat d' acomodar-lo á tots los caràcters, á todas las circunstancias de la vida*; condició que presentá com á filla del principi de llibertat civil, establerta pel nostre dret; fent notar que la llibertat de testar no fa necessaria l' institució d' hereu, sino que cada hu pot disposar com cregui convenient; pot fer parts iguals entre sos fills, millorar en ters y en quint en una paraula, pot testar á la catalana, á la castellana y fins á la francesa y á la inglesa; y que per las lleys que regulan

la familia, los conyugs catalans al contraure matrimoni, poden pactar gananciales ó establir lo régimen dotal; y al disoldres per la mort del marit, pot aquest seguir vigilant pel bon nom d' ell mateix y de sos fills desde la tomba; atés á que pot deixar regularment á la esposa de condicions regulars sense fer-la dependenta de sos fills, ni aquestos dependents en absolut d' ella; pot obligar indirectament, per medi d' un llegat condicional, á contraure segonas nupcias á la que 'l volta abusaria de la llibertat de la viuda, y si la muller es una d' aquellas donas que son la gloria de son sexo, pot deixar-la en lo punt més elevat en que jamay cap poble ha colocat á la dona, nombrant-la *senyora y majora*. 3.ª *son caràcter eminentment práctic; sa perfecta armonia ab lo caràcter catalá y ab las circunstancias de la terra catalana*; qual condició tractá de demostrar pel exámen de aquell caràcter y d' aquestas circunstancias. Segons aquest exámen la qualitat que més domina en los catalans es la del sentit comú, es dir que no som exclusivament imaginatius, ni reflexius; som dels més disposats al igualatisme, es dir, que 'n Catalunya no tenim per regla general grans génits, ni nulitats completas; y som aspres é independents á causa de viurer en una comarca pirenaica. La terra catalana es un pays trencat, en lo qual l' agricultura es difícil, per lo que la propietat ha de dividir-se més que en una comarca plana, pera ser productiva; pero no ha d' arribar á esmicolar-se, pera no ser miserable. Aquell caràcter, habent de viurer, per las circunstancias del pays, més en masias que en poblets, més en lo camp que en las vilas, necessita una sólida organisació de la familia, ja que aquesta aislada necessita un gefe ab poder; y las circunstancias de la terra catalana feyan necesarias instituciones, que donant gran importancia al element treball, complissen l' objecte exposat, sens debilitar lo fonamental de la familia. Y aixó ho realisá 'l nostre dret, combinant l' organisació familiar ab lo contracte enfiteutic en totas sas manifestacions: 4.ª *son caràcter eminentment filosòfich*, condició intrínseca que afirmá tenia 'l dret catalá baix lo punt de vista de que la ciencia es avuy práctic y positivista, retxassa 'ls ideals absoluts y se ocupa del home tal com se presenta, ab sas condicions bonas y dolentas, sens olvidar las circunstancias de lloch, de temps, d' educació; de clima, etc. etc.: 5.ª *lo ser assombrosament característich*; en termes que basta veurer uns capítols matrimoniales, un testament, un establiment barceloní ó de rabassa morta, una brevació, etc., pera coneixer desde luego sa filiació catalana, encara que fossen escrits en llengua distinta de la nostra; y per últim *la tendencia científica del dret catalá*, circunstancia ó condició que basta recordar, pera quedar probada, que per lley catalana las doctrinas dels doctors son dret supletori y que als doctors toca decidir quinas son las reglas d' equitat á que debem subjactarnos.

Demostradas las bellezas y principals condicions intrínsecas del dret catalá ab lo desarrollo de las ideas fins aquí indicadas, insistí 'l Sr. Almirall en que aquest dret está desde alguns sigles deturat en sos moviments y cubert ab la pols del temps sens tenir medi de treureli del demunt, trobantse tancat entre dos extrems igualment funestos, atés á que si vol moures ha de resignarse á morir, si no vol morir ha de quedar petrificat, y manifestá que entre aquests dos extrems, en son concepte, l' elecció no es dubtosa tota vegada que si deixem matar lo nostre dret, no 'ns quedará ni l' esperança y si 'l conservem, podem esperar un dia ó altra posarlo á nivell de las necessitats d' avuy y dels avenços de la ciencia.

«Per fortuna (anyadi) lo decret de 2 de Febrer que tant nos dona que temer, indica que va entrar en lo bon camí de las grans reparacions. Avans no 's contava per res ab nosaltres; avuy ja se 'ns escolta. Avans se prescindia per complet de Catalunya; avuy ja se 'ns concedeix, encara que de llimosna, una excepció. ¿Quina es donchs nostra conducta lògica? Defensarnos y esperar.» Continuá encarint la conveniencia de la conservació de nostras instituciones perque ellas han contribuít á formar lo nostre caràcter, que 'ns permet anar al davant de las provincias germanas, y pel privilegi que te de agruparnos tot lo que es catalá en mitx de la divisió en que estém los catalans, per lo que d' espanyols tenim, recordant que la bandera de Santa Eulalia era invocada pels demócratas, pels tradicionalistas, pels partits mitxos y fins pels catalanistas que no pertanyen á cap partit polítich.

Digué, finalment; que si 'l dret catalá estigués condemnat á mort, la protesta unánime del Congrés fora un funeral tan senzill com digne; pero mostrant confiar que lo nostre dret no moriria per ara, sino que la protesta unánime de Catalunya 'l salvaria, com l' ha salvat sempre que s' ha tractat de destruhir-lo, desde Felip V fins als últims unificadors; excitá als senyors delegats á fer tots á la una l' esmentada protesta, ab la virilitat y energia que es condició del nostre caràcter; y termina demanant que l' article que afirma que l'

nostre dret civil deu conservarse en conjunt, fos aprovat per aclamació (grans aplausos).

En dita forma, aixó es, per aclamació, fou aprobada l' esmentada conclusió segona de la proposició de fondo.

(Seguirá)

S. RIBOT

LLIBRES REBUTS

ASSOCIACIÓ LITERARIA DE GIRONA.—Certámen de 1880. Nou anys fa ja que aqueixa benemérita Associació, ve contribuint ab notable zel y plausible perseverancia á la propagació de la literatura per medi de concursos en que hi lluytan las llenguas catalana y castellana indistintament y en los que s' ofereixen anyalment joyas, per lo general, de no escás valor.

Los fruyts produhits per lo certámen del any passat, que van inclosos en lo volúm de que parlém no corresponen pas per cert als afans de la Associació y ni un sol se n' hi trova á nostre entendre (per trist que siga dirho) que 's fassi acreedor á una completa lloansa. *La conquista de Mallorca*, llarguíssima tirada de versos en forma de cant épich, 's fa pesada per la plena ausencia d' imatges, pobríssima concepció y rutinaria forma; la *Julia*, poema catalá en cinch cants, dedicat al senyor don Victor Balagué, denota també carencia de facultats poéticas en son autor en tant més en quat més pretén enfilarse; son á la veritat faltats de tota inspiració; lo primer cant en que per recordar las glorias passadas de Cartago parla de las grans victorias dels valents capdills Safo y Anibal, sobre las planuras de la Libia y anomena tants pobles que sembla que l' autor passi balans de sos coneixements geogràfichs, y 'l cant segon en que los enamorats Eussebi y Julia talment se barallan ponderant per llarga estona y estrofa per cap las bellezas de sa patria respectiva Siria y Judea.

Las altres poesias no tenen res de particular exceptuándose si per cas la *Numancia*, feta ab bon nirvi y sostingut vigor, si be excesivament deixatada en alguns temps y *L cant nupcial*, ben sentida y executada ab discreció. Més se distingeixen per lo comú los treballs en prosa continuats en lo volúm d' aqueix Certámen. *El santuario de San Sebastian*, es un pacient estudi ben nutrit de datos, si be 'n compté algun d' inútil ó fora de propòsit. *Gerona en la revolucion de 1640*, á més de estar molt ben escrit ofereix noticias fins ara no conegudas y en fi, lo Discurs del senyor President, per sa forma y per son fondo es digne de especial recomenació.

L' obra forma un volúm de 228 planas, ben imprés en Girona, impremta de Vicens Dorca, y 's ven al preu de cinch pessetas.

JULIA, poema per Artur Masriera y Colomer.

Es una llarga poesia premiada ab lo clavell de plata y or en lo concurs de la Associació literaria de Girona de 1880 y que l' autor ha tingut la galanteria de remetre-ns. Li agramim.

AIRES D' A MESA TERRA, colleccion de poesias gallegas, por M. Curros Enriquez.

La lectura de las poesias del renomnat poeta gallego deixa una impressió profundíssima. No vejan nostres lectors en lo llibre que anunciém un de tants productes inútils de la poesia lleugera, hibrida ó pretensiosa y enfarfagadora tan propia dels nostres dias, sino la manifestació vigorosa, espléndida d' un poeta de primera forsa en qual ardent imaginació bullen las més nobles aspiracions pero barrejadas també en estranya confusió ab los errors més capitals y las ideas més desconsoladoras. Un ánima gran, valenta, generosa, que no transigeix á quant s' oposi á l' idea de pau y felicitat universal que ab tanta passió y enamorament te concebut, al toparse ab las continuas miserias de la vida terrena, al veure victorios lo crim y 'l vici y triomfants l' odi, la guerra y l' enemistat sustentats per las passions brutals dels que á costa d' aqueixas miserias sen aprofitan y engrandeixen, fa un crit de despit y d' amargura que parteix l' ánima y denuncia ab una imprecació continua que á vegadas arriba á la blasfemia, las llagas gangrenadas que li sembla veure en la societat y que la rossegan y que la infaman. En Curros Enriquez es un poeta de debó y per lo tant está acostumat á viure massa enlayre no sabent distingir la morada d' allá hont ell viu, ab la que per forsa ha d' arrastrarse son cos mentres durí son estatge per aqueixa vida terrena. Y aixó es tot. Si la felicitat en aquest mon pogués ser certa, si la fraternitat universal pogués algun dia deixar de ser una paraula vana, á que vindria allavors la fé y 'l desitj de una vida per que 'l senyor Curros tan suspira, quin terrible y horrorós desenllás no fora, la mort que 'l poeta tan demana! la mateixa existencia fora monótona, prosaica, miserable; no d' altra manera viuen las formigas ó las abellas. Es una trista sentència pero inevitable. L' home viurá esplotant al home y de no volguer soportar aqueixa pesanta carrega, la guerra será eternament lo patrimoni de l' humanitat. Per aixó la vida es una vall de dolors y soportant aqueix dolor es com l' home 's purifica y s' engrandeix.

Lo senyor Curros Enriquez es un poeta eminentment

religiós. Tal afirmació, que sembla en pugna ab las anteriors consideracions motivadas per algunas de las poesias que forman lo llibre de que 'ns ocupém, se veu acreditada del tot ab la sola lectura de la *A virxe d'o cristal*, poética tradició descrita d'una manera tan encantadora, qu' es de lo mellor que concixém en poesia religiosa moderna. De las deu parts que compté si la una hermosa l'altra més, la quinta es un modelo acabat de bellas descripcions. La aparició de la Verge, lo desespero de Martiño, y sobre tot la tempestat, la cayguda de la pedra que contenia la imatge de la Mare de Deu;

Era un pedriña, pedra,
era unha pedra pedriña
com' on hobo de galiña
tallado en fino cristal...

ab que descriu cent detalls de la vida gallega en composicions tan admirables com *Unha boda en Einibó, y O queitero*.

Pero qui demostra condicions tan envejables per la poesia cau devegadas en lo desespero més horrible, sas paraulas prenen á las horas més vigor, més amenassa; djrianse escritas ab la tinta de l'última carta d'un suicida. D'aquellas poesias no 'n surt més que fel.

No hi ha cap terra com Galicia á propósit per produhir temperaments com los del autor que 'ns ocupa, abandonada á sa mala sort y á sa miseria per desidia dels governants que no han sapigut contenir á temps lo camí de sa emigració y per tant de sa ruina, lo fill d'aquell pais que plé d'aspiracions se troba contrariat en tot, educantse en l'escola del infortuni, arriba á

natural. Lo que no es gens natural es la sentència del Jutge de primera instancia d'Orense D. Manuel Mella Montenegro, condemnant al autor per las mateixas á dos anys, quatre mesos y un dia de presó correccional y multa de 250 pessetas, ab la suspensió de tot cárrech y pago de costas. Es una sentència deliciosa. Sols pot atenuarla lo haber produhit una defensa en segona instancia pronunciada per don Lluçia Puga y Blanco qu' es de primer órdre per lo ben trevallada y lo ben duta y qu' aixafa per complert l'*arcaldada* del célebre senyor Mella. Com era de preveure lo senyor Curros sigué absolt. La magnífica defensa del distingit advocat senyor Puga, va inclosa en lo llibre així com las dos sentencias.

Terminarém aconsellant al senyor Curros que no

CAIXA DE NUVIA DEL SIGLE XVI, EXISTENT EN MONISTROL — Fotografia de Jaume Monrás

la decisió de Rosiña de ferse monja, la mort de Martiño y la endressa final á la Verge

De tristor agarimo, de probes esperanza
d' os namora los guia, sostén d' ó labrador,
canto de Dios quixere, tanto de Dios alcanza;
non hai quen lle non deba consolos é favor.

tot, tot está dit ab una senzillesa, ab una ternura tan gallega qu' atreu lo cor y fa resaltar á cada pas la pietat y 'ls esquisits sentiments d' una ánima de verdader poeta. Una qualitat resalta en lo senyor Curros, potser més que cap altra; la passió per sa terra y nosaltres li admirém tant que bastaria sa magnífica poesia, titolada *Introduccion*, per sernos sa darrera obra altament simpática. Veure també aqueix amor en la complascencia

llensarse en brassos del aburrimient y de la decepció més escéptica. En Curros Enriquez te alas per volar molt alt, més per desgracia lo dolor l' ha ferit en sa brillant carrera y va cayent aplomat sobre un abisme.

Lo senyor Curros Enriquez no necessita consells nostres. Sápiga que l' admirém ab tot y l' horror que sos insults á institucions no prou justament combatudas nos causa, pero nosaltres li senyalaríam un nou camí, que si la tristesa y fins l' odi han produhit grans poetas, lo despit y'l desespero no s' han pogut acompanyar ab la poesia. Lord Byron es més digne de ser admirat que de ser imitat.

Las poesias *Mirando ó chau* y *A igrexa fria* valgueren al autor una censura eclesiástica al publicarlas per primer cop, censura mirat baix cert punt de vista molt

deixi d' escriure. La mala impresió que fan algunas de sas poesias, sobre tot moltas de las inéditas al publicar la segona edició, es deguda á haver sigut escritas sens dubte en moments de despit per las anteriors censuras. No n' hi ha per tant. L' autor d' *A imigracion* y de *Cántiga* te obligació d' escriure per be de sa terra, sens que 'l fassi aturar la falta d' una felicitat que com hem dit ni hi ha ni hi pot haver en la terra. Contentis en somiarla qu' en aixó está la poesia.

L' important obra del senyor Curros Enriquez fa un volúm de 134 planas, magníficament imprés en casa Enrich Rubiños, Paja, 10, Madrid, sent sa administració en *La Ilustracion Gallega y Asturiana*, Leon, 12, principal, ahont se poden fer las demandas, y 's ven al preu de 3 pessetas.

BARCELONA — CASAS RECOMANABLES — BARCELONA

J. THOMAS
TALLER de FOTO-GRABAT
Aribau, n.º 9 — Canuda, n.º 14
Reproduccions de tota classe de dibuixos originals
y grabats al boix

ARTICLES DE CERERÍA
FONTANALS Y ROLDÓS
Magatzém y Despatx
Plaça de Moncada, número 9

MONRÓS Y COMPA
AGENCIA DE ADUANAS
Comissió y trànsit, Port-Bou
Representant en Barcelona, JOSEPH MONRÓS
5, Cristina, 5

Grans magatzems de vins y ayguardents
al engrós
FORNÉS, GERMANS
EN GIRONA
Carretera de Sta. Eugenia, 1

H. VIGO
Gran Dipósit de Mobles de Viena
Carrer de Pelayo, núm. 36

SOMBRERERÍA
Joseph Enrich
Escudillers, núm. 31

GRAN
CAFÉ DE LA PERLA
Anton Estivill
Rambla de Canaletas, 11

RAMON ALSINA
CERVEZERÍA
Carrer de Girona, 95